

מי מזכיר עיירים עם המילה "סתיו"?

י' בַּתְּשִׁירִי - יוֹם כְּפוֹר הַסֵּתוֹ כְּמִשְׁקָף הַלְכִי נֶפֶשׁ וּמִנְהֻגִים בְּתַרְבוֹת הַיְהוּדִית

רוב האלים הנזכרים במקרא הם אלים שבמרכזם עומד אירוע היסטורי בתולדותיו של העם. יום כיפור מיוחד בכך שהוא מכוון אל משבון הנפש של האדם ושל הציבור למחילה על אטאי היחיד והקהילה. אפשר למצוא קשר מסוים בין המג לבין התקופה שהוא נחשב בה במעגל השנה. תקופה זו היא תקופה של סיכום ומשבון נפש על המעשים בשנה שמתחילה. בעונה זו מסכם המקלאי את השנה המקלאית ונערך לקראת השנה הקרבה ובאה. אלק ניכר מן האברה הישראלית כיום אינו עוסק במקלאות אך הטבע ועונות השנה עדיין משתקפים באופיו של המג ובביטוי. בשיעור זה נברר במד כיצד משפיע הסתיו על הלכי נפש ומנהגים בתרבות היהודית.

סתיו ישראלי

מילים: יעקב גלעד

לחן: צוף פילוסוף

עץ הצפצפה מקריח מול שלולית שקופה
סתיו ישראלי מול החלון שלי
גשם פתאומי מביא אותי אל תוך עצמי
אומרים שהשנה תהיה בצורת
אבל אני באתי מן הקיץ
כמו מתוך תבוסה באתי אל החורף
באתי בטיסה, הגעתי במנוסה

הוא שהבטיח לי חורף חם
לא יקיים לעולם
הוא שהבטיח לי חורף חם
לא יקיים לעולם

רוח נכנסה לתוך בגדים על חוט כביסה
סתיו ישראלי במרפסות מולי
גשם לפרקים ניתז על פני שתילים רכים
גשמים פזורים יורדים בכל הארץ
אבל אני שוב מצאתי בית
עץ בתוך גינה, ארץ בשלכת
עיר כל כך קטנה וכלום לא השתנה
הוא שהבטיח לי חורף חם...

חברותא

שאלות לדין ולמחשבה:

- א. אילו ציפיות מתעוררות בכם בקריאת כותרות השירים?
- ב. כיצד מתואר הסתיו בכל אחד מהשירים? האם התיאור הולם את הציפיות שציננתם בשאלה א'?
- ג. כיצד נרמזים הימים הנוראים בכל אחד מהשירים? מה מאפיין את הימים הנוראים בכל אחד מהם?
- ד. עמדו על הדמיון והשוני בין השירים בנקודות האלה:
 - רגשותיו של הדובר בשיר
 - תופעות טבע המייצגות הלכי רוח
 - מנהגים הקשורים בראש השנה וביום כיפור
 - תחושות שמעורר הלחן של כל אחד מהשירים
- ה. זהו את הקשר בין המנהגים של ראש השנה ויום כיפור הנזכרים בשירים לבין חוויית הסתיו שלכם ודונו בהם בכיתה.

סתיו יהודי

מילים: אברהם חלפי
לחן: יוני רכטר

סתיו יהודי בארץ אבותיי
שולח בי
רמזי אלול.

כבר משתגעות בי קצת
הציפורים הקטנטנות שורקות העצב
של יום הכיפורים.

אז ייתקע בשופרות לפתוח שערי שמים.
ופנים יהודיות מן הגולה
באפרפר נוגה
ירחפו לפני כיסא אדון עולם.

ובקשות ותחנונים וניצוצות הרבה
בעומק עיניהן.

www.youtube.com/watch?v=jOXRSYIzKlg

תחנת מידע

שירים רבים נכתבו על הסתיו כיוון שעונה זו עשויה לסמל את הלכי נפשו של האדם בפתחה של שנה חדשה. בראש השנה וביום הכיפורים אנו נוהגים להתכנס בעצמנו, להסתגר בבית החמים מפני הקרירות שבחוץ, כדי לערוך חשבון נפש אישי ומשפחתי, כדי לבחון את מה נרצה לשנות - אילו הרגלים מהשנה שעברה נרצה לאמץ גם השנה, ואילו דברים נבקש לשנות לקראת השנה החדשה. ההתכנסות פנימה (בימים הנוראים ובעונת הסתיו) והתיקון הפרטי והמשפחתי הם תנאי לתיקון הקהילתי והחברתי.

חשבו על היהודי בארגנטינה - האם לדעתכם הוא יכול להתכנס באביב? נמקו והסבירו.

מה בין תשליך לשלכת?

תשליך היא תפילה הנאמרת ביום א' של ראש השנה, קודם שקיעת החמה, על שפת נהר או מעיין. המתפללים אומרים "וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹתַי כָּל חַטָּאוֹתַי" (מיכה ז, יט), מנערים את שולי הבגד (סמל להיטהרות) ליד מקור מים ומשליכים את החטאים מעליהם.

איזה הרגל, תכונה או מעשה היית רוצה להשליך מעליך כמו היה עלה הנושר בשלכת? האם לדעתכם אפשר לקיים את מנהג התשליך באביב? הסבירו ונמקו.

אמר רבי יצחק: ד' (ארבעה) דברים מקרעין (קורעים) גזר דינו של אדם, ואלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה, ויש אומרים: אף שינוי מקום, דכתיב (שכתוב) (בראשית יב, א-ב): "וַיֵּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ", והדר (וחזר בהמשך הכתוב): "וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדְּלֶה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה" (תלמוד בבלי, מסכת ראש השנה, דף טז, עמוד ב)

שאלות לדין ולמחשבה

- מה הם הדברים המשנים את גזר דינו של האדם? נסו להסביר מדוע.
- נסו להיזכר במקרה שבו השתמשתם באחד מן הכלים שהוזכרו - צדקה, צעקה, שינוי שם, שינוי מעשה או שינוי מקום - כדי לשנות גזרה של הורה, של חברים או של נסיבות חיים. ספרו לשכנכם לספסל הלימודים.
- כיצד הציווי האלוהי השפיע על גורלו של אברהם?
- עד כמה מימוש הציווי האלוהי על ידי אברהם השפיע על כל אחד מאתנו?
- כיצד ניתן להסביר את זיקת עם ישראל לארצו באמצעות המדרש?

בהשראת הברכה האלוהית לאברהם, "וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדְּלֶה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה" (בראשית יב, ב), כתבו ברכות שתרוצו לאחל לעצמכם עם פתיחתה של שנה חדשה.

יוצאים לדרך